

L'altre president màrtir

Cròniques d'un acte patriòtico-esportiu celebrat l'estiu del 1930 i presidit pel president del FC Barcelona, Josep Sunyol, assassinat pels franquistes l'agost del 1936

En els darrers anys s'ha reivindicat força la memòria de Josep Sunyol i darrerament, per encàrrec del Barça, s'han començat a fer uns treballs arqueològics per tal de trobar la seva fossa a la zona on es creu que va ser assassinat.

En la recerca per les hemeroteques catalanes per intentar trobar notícies inèdites sobre Agramunt, n'hem localitzat dues que fan referència a un dels esdeveniments singulars i importants que van tenir lloc a Agramunt durant la primera transició espanyola, entre la Dictadura de Primo de Rivera i la proclamació de la República. Amb el temps, aquesta celebració de la qual parlen els diaris *La Vanguardia* i especialment *La Rambla de Catalunya* ha agafat encara més transcendència ja que un dels seus principals

protagonistes, Josep Sunyol, no solament va arribar a ser el president del F.C. Barcelona sinó que per aquest motiu va ser torturat i assassinat per l'exèrcit de Franco, pocs dies després de la rebel·lió militar, i les seves restes enterrades en un lloc desconegut de la Sierra de Guadarrama.

Josep Sunyol és l'altre *President Màrtir*, després del de la Generalitat, Lluís Companys, que tenim els catalans. En els darrers anys s'ha reivindicat força la seva memòria i darrerament, per encàrrec del Barça, s'han començat a fer

uns treballs arqueològics per tal de trobar la seva fossa a la zona on es creu que va ser assassinat. La seva figura té un lloc preeminent en el Museu del Club que va presidir, perquè sigui recordada per tots els visitants.

A continuació publiquem senceres les dues cròniques. Per a la seva millor comprensió hi hem afegit uns apunts històrics i els perfils dels seus protagonistes. D'algun dels personatges que també hi surten, com és el cas del jugador del Barça, en parlarem més extensament en una altra ocasió.

la rambla de catalunya

Barcelona,
1 d'agost de 1930

(esport i ciutadania)

ESPORT I CIUTADANIA

Els actes d'ahir a Agramunt

Homenatge popular i espontani a Pompeu Fabra

Els parlaments – Una visita interessantíssima a Igualada

Ahir fou dia de festa gran a la vila lleidatana d'Agramunt, amb motiu del lliurament d'una magnífica bandera al club esportiu d'aquella localitat, campió de la "província".

Hom organitzà una sèrie

d'actes que resultaren brillantíssims i extraordinàriament concorreguts. Al matí, tingué lloc la benedicció de l'esmentada bandera, actuant de padrina la senyora Glòria Soles de Sunyol i el nostre company Domènec

de Bellmunt, en representació del nostre estimat amic Francesc Costa, president de la Lliga Amateur, el qual per causes imprevistes es veié impossibilitat d'assistir a l'acte com era el desig dels organitzadors.

A dos quarts de quatre de la tarda tingué lloc al "Cinema Saló" l'acte cim de la diada, davant d'un públic nombrosíssim que omplí la sala de gom a gom. Després es jugà un partit de futbol entre el

primer equip de l'Agramunt i el de la "Penya Perera". En resum, la festa resultà molt arrodonida, interessant i entusiàstica. Unes simpàtiques senyoretetes efectuaren una recapta a benefici dels presos polítics i socials—als quals anà també destinada la recaptació del partit—, i com a digne epíleg hom acordà trametre al President del Consell de ministres un telegrama recabant la llibertat d'En Ventura Gassol i la promulgació d'una amnistia general per a tots els presos i exiliats, polítics i socials.

Aquesta fou, sintetitzada, la diada d'ahir a Agramunt, diada que hem de comentar per parts, com requereix la seva importància i l'èxit aconseguit.

L'ACTE D'AFIRMACIÓ D'ESPORT I CIUTADANIA

En mig d'una gran expectació, el president del F. C. Agramunt, doctor Ramon Balaguer, s'aixecà a obrir l'acte, fent la presentació dels oradors que havien de prendre-hi part. Pompeu Fabra—mestre Fabra— el qual es trobava incidentalment al poble, fou

invitat a ocupar la presidència i la seva aparició dalt de l'escenari fou acollida amb una xardorosa i entusiàstica ovació.

El Dr. Balaguer féu història de l'actuació del F. C. Agramunt. Glossà el seu lema "Esport i cultura" i digué que si en esport s'havia fet tot el que s'havia pogut, no havia passat el mateix en cultura, per causes òbvies. Ara—digué— és hora d'esmenar aquella falla i de rectificar aquell lema per un altre: esport i ciutadania. I dedicà uns mots de cordial afecte al nostre setmanari i la seva gent.

Isidre Mussoles

El nostre amic—fill d'Agramunt— fou el que trencà el foc. D'una manera breu, però eloqüent, dedicà un sentit homenatge a la memòria d'aquell home que es digué Josep Maria Viladot, digne diputat de la Solidaritat Catalana, liberal i demòcrata, alcalde digne, autor admirable d'aquella magnífica obra, nada a la presó, "La gran mentida històrica", i demanà al seu germà, allí present, que la cerqui i la faci

rebrotar a la llum del poble. Féu una sèrie de disquisicions en torn de la figura d'aquell compatriota seu i acabà exhortant les mares dels nois d'avui que deixin llegit força llurs fills, car només amb una sòlida cultura podrem aconseguir allò que es manca.

Isidre Mussoles fou ovacionat.

Domènec de Bellmunt

A continuació s'aixecà a parlar Domènec de Bellmunt, el qual fou rebut amb una ovació sorollosa. El nostre company correspongué a les mostres d'afecte d'aquella gent que frisava per sentir-lo, lliurant-se en cos i ànima al seu parlament.

Començà adherint-se als mots d'En Mussoles, dedicats a la memòria del Patrici Josep Maria Viladot, i a continuació s'enfilà, d'una manera vibrant, entusiàstica, enèrgica, a desmentir aquella espècie de l'indiferentisme polític de la gent de l'Urgell, de les Segarres, etcètera.

S'ha dit—afirmà Bellmunt— que aquestes comarques són terres eixorques, políticament. Després del que veig i del que he vist aquests dies, podré dir—quan m'ho repeteixin— que manquen a la veritat.

Travessem—digué— uns moments importantíssims. L'esdevenidor està en mans de la joventut i és aquesta la que ha de fer caure la balança d'una manera decisiva, enderrocant tot allò que ara ens fa nosa.

Féu una breu disquisició en torn de l'esport i la ciutadania, dient que és impossible de guanyar cap batalla—d'ordre moral o físic— amb la sola força muscular, quan darrera d'aquesta no hi ha l'altra força: la cultura. Hem vist—diu— homes físicament molt forts, excepcionalment forts, abatere's i esdevenir uns gallines

A la plaça del Mercadal hi havia el "Cinema Saló", lloc on se celebrà "l'acte d'afirmació d'esport i ciutadania"

davant una petita contrarietat d'ordre moral; hem vist, en canvi, homes físicament despreciables, vèncer tota mena d'obstacles amb valentia i decisió. Cal, doncs, agermanar l'esforç físic amb l'esforç intel·lectual, i el dia que això sigui totalment aconseguit, tindrem aquell poble fort, decidit a tot, que tanta falta ens fa.

És l'hora de la dignitat. Sóc de l'Urgell i conec tota la ribera del Sió, però estimo tot Catalunya de la mateixa manera i em plau de veure com arreu de la nostra terra s'opera una reacció esperançadora.

Parlà a continuació –en termes molt vibrants i vius, que provocaren l'aprovació del públic– del caciquisme rural, culpable de tots els mals que pateix la pagesia, i digué que el mot revolució no ha d'espantar ningú. Només espanta els cacics, que volen el poble sotmès per tal d'enriquir-se darrera el pagès que treballa. Diu que la revolució és una purga necessària, que de la mateixa manera que el pagès remou la terra per a millorar els seus fruits, cal remoure i capgirar el que hi ha constituït per a assaborir més llibertats.

Parla de la Democràcia, que és sinònim de República, i diu que és de tota necessitat abonar amb el nitrat de les biblioteques la intel·ligència de la joventut que puja. Excita els pagesos d'aquelles contrades a fugir per sempre més de l'indiferentisme polític, i espera que la joventut aconseguirà aquesta obra tan necessària.

Domènec de Bellmunt –molt vibrant– acaba entonant un himne a la llibertat, combatent d'una manera aferrissada el

caciquisme, i la seva peroració –dèbilment reflectida en aquesta recensió– és subratllada, a peu dret, amb una grandiosa ovació dels assistents.

Josep Sunyol

Una nova ovació esclata en aixecar-se el nostre amic Sunyol. Diu que no és orador i que en conseqüència dirà uns quants mots en termes de conversa íntima, com si pensés en veu alta.

Glossa l'esperit i la ciutadania i diu que l'ha sorprès extraordinàriament que aquest acte s'hagi

Els dos presidents màrtirs: Josep Sunyol i Lluís Companys.

arribat a celebrar, acostumat com està en aquests temps de franca normalitat, a creure'ls suspesos.

Remarca, amb especial interès, que és l'obra de la joventut, i diu que és, de més a més, l'hora de la República.

Possiblement –afirma– algun compatriota us vindrà a parlar de concessions, de la necessitat d'ajudar la monarquia per tal d'aconseguir alguna cosa. Al que això us digui, digueu-li –com ha dit el company Domènec de Bellmunt– que no és compatible l'ésser català i ésser monàrquic, i de més a més, afegiu que no cal ni mullar-se per a demanar allò

que és ben nostre.

Parla del procés seguit amb la petició de l'amnistia i de la migradesa dels governants a concedir-la, i remarca que, malgrat de tot el que s'ha dit i el que s'ha fet, En Macià i d'altres compatriotes encara segueixen a l'exili, com segueixen presos homes per delictes dits socials, comesos en un temps que la societat no existia.

Diu que la promesa d'unes eleccions és un truc com qualsevol altre per a distreure i entretenir la gent i manifesta el seu escepticisme davant el seu possible resultat, si arriben a celebrar-se, car no creu, en absolut, que reflecteixin el veritable sentiment del poble.

Parla de responsabilitats –per altes que siguin– i indica la necessitat d'exigir-les bé a tothom, sense deturar-se pel camí, arribant fins al cap damunt.

Finalment comenta amb to irònic l'afer d'ostentació de la nostra bandera i acaba demanant un aplaudiment per a l'artífex de la nostra llengua, en Pompeu Fabra.

(Aplaudiment que, en efecte, es convertí en sorollosa ovació, fins que Pompeu Fabra s'aixecà a parlar.

Pompeu Fabra

Fa constar que la seva presència en aquest acte és purament casual i agraeix l'afecte que respira d'ençà que ha arribat al poble. Parla del deure que tots tenim d'estimar la nostra llengua, usant-la integralment sempre i recomana que cadascú hi posi el seu esforç per a dignificar-la i enlairar-la.

Mestre Fabra és ovacionadíssim.

Construcció del camp de futbol al Passeig nou.

Fou, evidentment, una festa magnífica

per tots conceptes. Per tal d'assistir a l'acte que acabem de ressenyar a grans gambades, acudiren a Agramunt un nombre considerable d'entusiastes d'aquelles comarques: de Mollerusa, de Tàrrega, de Pons, de Balaguer, etc. Fins de Santa Coloma de Queralt.

L'esclat d'aquella multitud fou corprenedor. El més corprenedor, però, fou la manera com fou tractat mestre Fabra durant la seva estada allí. No creïem –sincerament– que l'obra d'En Fabra fos tan coneguda a la nostra terra. Tan coneguda i estimada. I ens sorprengué agradabilíssimament –fou potser la més gran emoció que ens deparà l'excursió– veure la gent del poble descobrint-se respectuosament davant de Mestre Fabra.

– Mireu-vos-el –deia la gent– aquest és Mestre Fabra.

I això a Agramunt, no pas als voltants de Barcelona, on la cosa tindria menys importància.

– És Mestre Fabra –deia la gent...

I tothom es feia creus que aquell home senzill i franc, que

veien ahir per primera vegada a la vida, fos Mestre Fabra.

– Jo me'l imaginava un home sorrut: un home reservat, un home de serietat universitària.

I quan el veien amb la seva pipa, les seves bandes i la seva camisa-esport, amic de tothom, encara augmentava més llur admiració.

Evidentment, d'un poble que sap apreciar així el seu millor gramàtic, se'n poden esperar moltes coses.

La joventut d'Agramunt vibra com la joventut de tots els pobles. I la festa d'ahir –que ens vagà de presenciar– restarà com un exemple vivíssim del desvetllament de la consciència ciutadana.

Després dels actes esmentats, hom acordà trametre un telegrama al President del Consell de Ministres reclamant la llibertat d'En Ventura Gassol i l'amnistia general per als presos polítics i socials i el retorn dels exiliats.

EL PARTIT DE FUTBOL

L'equip de la Penya Perera, acompanyat del seu president, En Xavier Hernández, i del seu delegat senyor Blanch, disputà,

més tard, la copa donada per LA RAMBLA DE CATALUNYA.

Els equips s'arregleraren així: Avinyó, Sayos, Sirvent, López, Recasens, Hernández, Lluch, Codina, Pinilla, Perera i Roig, per la "Penya Perera", i Villalta, Jover, Fontanet, Solà, Adell, Llansà, Santesmasses, Lluelles, Benet, Jo i Farreny, per l'Agramunt.

Arbitrà el senyor Lloses, i la lluita fou molt interessant.

LA VISITA A IGUALADA

De tornada a Barcelona, el nostre amic Sunyol féu una visita als republicans d'Igualada, corresponent d'aquesta manera a la invitació que li havia estat feta. Acció Catalana, Acció Republicana i els republicans independents estigueren representats a l'acte, i enviaren comissions diversos pobles de la rodalia.

Feta la presentació del nostre amic, aquest es veié obligat a dirigir dues vegades la paraula al públic que omplia la sala del Centre Republicà, en termes que provocaren l'entusiasme dels concurrents.

Hom aprofità l'estada a Igualada per a fer una visita a l'Ateneu Igualadí, obra admirable que haurien de conèixer tots els catalans, i a l'hora de marxar, l'amic Sunyol, que anava acompanyat de la seva distingida esposa, mestres Fabra, que feia amb el viatge de tornada d'Agramunt, i el que això escriu, pogueren constatar l'abrandament dels ciutadans igualadins, desitjos d'aconseguir allò que avui és l'aspiració unànime de tot el poble.

Després dels actes d'Agramunt, la visita a Igualada clogué meravellosament la jornada que va emplenar-nos d'optimisme en l'avenir del nostre poble.

L. AYMAMI I BAUDINA

LA VANGUARDIA

31 de juliol de 1930

AGRAMUNT

El próximo domingo tendrá efecto en esta población un importante festival cívico y deportivo, organizado por el F.C. Agramunt, con motivo de la bendición de su bandera, la cual será apadrinada por el presidente de la Liga Amateur de Fútbol, don Francisco Costa, y la esposa de don José Suñol, presidente de la Federación Catalana.

Por la mañana, de once y media a doce y media, habrá audición de sardanas. Por la tarde, a las tres, se celebrará un importante acto de afirmación cívica y deportiva, en el cual hablarán el presidente de la Federación Catalana de Fútbol don José Suñol, y el joven abogado y periodista don Domingo de Bellmunt. Hará la presentación

de los oradores el presidente del club agramuntense y médico de la localidad don Ramón Balaguer.

A las cinco se celebrará un partido de fútbol entre el primer equipo del «Casal dels Esports de Barcelona», compuesto por jugadores originarios del F. C. Barcelona, y el equipo local. En este partido tirará el bik-off el jugador del F.C. Barcelona don Manuel Parera, hijo de Agramunt.

Los beneficios que se obtengan de estos festivales se destinarán a la suscripción pro presos políticos y sociales.

En Agramunt y poblaciones de la comarca existe verdadera expectación por asistir a los festivales del próximo domingo. — C

Context històric

L'any 1930 es produeixen grans canvis en la política espanyola i es viu la transició cap a un règim constitucional democràtic. El 27 de gener va dimitir el dictador Miguel Primo de Rivera, i el rei Alfons XIII va donar la presidència del directori militar al general Dámaso Berenguer, amic seu, amb l'objectiu de restaurar la constitució de 1876 i tornar a la situació política anterior al 1923 com si res no hagués passat. Per això concedí una àmplia amnistia, abolí la censura i restablí de nou els ajuntaments i les diputacions destituïts l'any 1923. És allò que es coneix com a "dictablanda".

Aquesta transició també afecta Agramunt: el 4 de febrer de 1930 dimiteix el batlle José García i la resta de regidors imposats per la dictadura. El 25 de febrer es forma un nou consistori que elegeix com a alcalde Josep Gassó i Figueres. El 23 de maig visita Agramunt el rei Alfons XIII que sembla que no fou rebut amb gran entusiasme.

L'any 1930 es produeixen grans canvis en la política espanyola i es viu la transició cap a un règim constitucional democràtic.

El rei Alfons XIII entrant a la plaça de l'Església, en la visita que efectuà a la nostra Vila el dia 23 de maig del 1930.

Una bona part de la població del país i la classe política, encara semiclandestina, demanaven la dimissió del rei com a còmplice de la dictadura, i la proclamació de la República.

Diari La Rambla (1930-1936). Fundat per Josep Sunyol i Garriga per tal de fer pedagogia catalanista a través de la crònica esportiva. Va ser una publicació polèmica i va ser suspesa per ordre del govern espanyol durant alguns anys. En el darrer article que publicà en la seva vida, el juliol de 1936, reafirmava la seva fe en els principis de llibertat i de democràcia social.

Domènec Pallerola i Munné (Domènec de Bellmunt), (Bellmunt d'Urgell, 1903 - Tolosa de Llenguadoc, 1993) llicenciat en dret, escriptor i assagista, d'idees republicanes, que col·laborava amb publicacions com "La Publicitat" i "L'Opinió". A partir de 1930 exercí l'advocacia i diversos càrrecs com el de secretari de Lluís Nicolau d'Olwer. Està considerat com el fundador del periodisme català modern. El 1939 es va haver d'exiliar, establint-se a Tolosa de Llenguadoc.

Josep Sunyol i Garriga (Barcelona, 1898 - Sierra de Guadarrama, 1936), industrial i polític. El 1930 va fundar el setmanari "La Rambla" i va ser director del Futbol Club Barcelona i de la Federació Catalana de Futbol. Amb l'arribada de la República entrà en política i va ser escollit diputat a les Corts Espanyoles per Esquerra Republicana de Catalunya els anys 1931, 1933 i 1936. El dia 6 d'agost de 1936 quan era president del FC Barcelona i diputat per ERC, pocs dies després del cop d'estat militar, es dirigia cap a Madrid amb cotxe, i en ser a la serra del Guadarrama, sense adonar-se'n van entrar a la zona ocupada per les tropes franquistes. Sense judici previ, va ser afusellat per un escamot de soldats juntament amb els seus dos acompanyants. Aquest estiu s'han començat a buscar

Domènec de Bellmunt.

Josep Sunyol.

Pompeu Fabra.

les seves restes que se suposa enterrades en algun indret de la Sierra de Guadarrama on des de fa uns anys hi ha una làpida que el recorda.

Pompeu Fabra i Poch (Barcelona, 1868 - Prades de Conflent, 1948) l'altre personatge important que també assistí a l'acte polític d'Agramunt, però aquest de forma imprevista ja que era a la vila en missió lingüística mentre preparava el Diccionari de la Llengua Catalana, convidat per l'associació cultural agramuntina Palestra. De l'estada de Fabra a Agramunt en parla Ferran Ros a la "Miscel·lània agramuntina", especialment quan va anar al taller de carreter del seu pare, Jaume Ros i Serra, i on va trobar una bona colla de paraules i expressions genuïnes d'Agramunt. Tot i això, Ferran Ros situa aquest fet a la dècada dels anys vint. Una segona visita hauria estat la que es comenta en l'article que seria la mateixa que explica Guillem Viladot en les seves *Ultramemòries* comentant que ell tenia uns 7 o 8 anys quan el prestigiós filòleg va visitar casa seva per entrevistar-se amb el seu pare, fet que coincideix amb l'any 1930.

Josep M. Viladot. Era germà de Joan Viladot i Puig, i per tant oncle d'en Guillem. A les *Ultramemòries* hi ha una curta referència i n'explica alguna anècdota. Havia estat diputat per Solidaritat Catalana i més endavant alcalde d'Agramunt. Això ens porta a recordar l'última setmana del mes de juliol de 1909 quan es va produir a tot Catalunya una protesta generalitzada contra l'enviament de tropes a la Guerra del Marroc, que va degenerar a Barcelona amb els fets de la Setmana Tràgica. D'Agramunt van ser empresonades deu persones, entre elles l'alcalde, Ramon Viladot i Benet, i el seus fills, Josep M. Viladot i Puig (diputat provincial per Solidaritat Catalana) i Joan Viladot i Puig. En aquell moment, quan es lluitava per restaurar la democràcia, Josep M. Viladot era un referent a tenir en compte. ■